

Hovorna.

Mezinárodní Institut pro veřejné právo. (Institut international de droit public.) Tato nová mezinárodní instituce založena byla minulého roku v Paříži¹⁾. Podle stanov jest jejím úkolem vědecká práce v oboru veřejného práva a státních věd, teoretický výzkum různých problémů veřejného práva — práva ústavního, správního a mezinárodního a jejich vztahů k právu státnímu —, vypracování metod, stanovení obecných zásad, srovnání a posouzení různých racionálních teorií za tím účelem, aby pomocí právnických zásad byl ve svobodných státech podporován vývoj práv svobody. Sídlem Institutu jest Paříž (právníká fakulta).

Institut skládá se z řádných a mimořádných členů. Celkový počet řádných členů nesmí být podle stanov větší než 40, mimořádných 50. V žádné z obou kategorií členů nesmí mít jednotlivý stát více než pětinu všech míst. Řádní členové volí se z řad mimořádných členů valným shromážděním řádných členů. Zakladatelé Institutu jsou eo ipso řádnými členy. Za mimořádné členy mohou být zvoleni učenci z celého světa, kteří stali se známými svou vědeckou činností v oboru práva veřejného, a volí se valným shromážděním řádných členů. Volby konají se tajně a absolutní většinou. Nikdo nemůže být zvolen, kdo neobdržel aspoň 12 hlasů.

Prvním presidentem zvolen Gaston Jèze.

Zakladatelé Institutu (19) jsou: Alvarez, dopisující člen Institut de France, Berthélémy, děkan právnické fakulty v Paříži, J. Brown-Scott, generální sekretář nadace Carnegieho (U. S. A.), Duguit, děkan právnické fakulty university v Bordeaux, Fleiner, profesor university v Curychu, Goodnow, president university v Baltimore, Edw. Jenks, profesor university v Liverpoolu, G. Jèze, profesor university v Paříži, Kelsen, profesor university ve Vídni, A. Lawrence-Lo well, president Harvardovy university v Cambridge (U. S. A.), Politis, hon. profesor právnické fakulty university v Paříži, Posada, profesor university v Madridě, Redlich, profesor university ve Vídni, Schücking, profesor university v Kielu, Stier-Somló, profesor university v Kolíně n. R., Vauthier, profesor university v Bruselu, Willongby, ředitel Institute for Government Research ve Washingtonu (U. S. A.).

Řádnými členy jsou: Barthélémy, profesor university v Paříži, Carré de Malberg, profesor university ve Strassburku, E. S. Corvin, děkan státo-vědecké fakulty university v Princetonu, Dissesco, hon. profesor university v Bukurešti, Dupriez, profesor university v Bruselu, Ernst Freund, profesor university v Chicagu, Gascon y Marin, profesor university v Madridě, E. Kaufmann, profesor university v Bonnu, Rud. Laun, profesor university v Hamburku, Ad. Menzel, profesor university ve Vídni, Adolf Merkl, profesor university ve Vídni, Baron Boris Nolde, profesor právnické fakulty university v Petrohradě, Roscoe Pound, profesor právnické fakulty university Harvardovy, Romieu, státní rada, předseda „Section du Contentieux“ státní rady, Rolland, profesor university v Paříži, hrabě M. Rostworowski, profesor university v Krakově, Smendt, profesor právnické fakulty university v Berlíně, Rich. Thoma, profesor university v Heidelbergu, Triepel, profesor university v Berlíně.

Mimořádnými členy jsou: Bonnard, profesor university v Bordeaux, Bruns, profesor university v Berlíně, Burkhardt, profesor university v Bernu, Calderon, profesor university v Buenos-Aires, Ducz, děkan právnické fakulty university v Lille, Fairlie, profesor university v Illinois, Garner, profesor

¹⁾ Viz o ní referát v Zeitschrift für öffentliches Recht, VII (1928), str. 321.

university v Illinois, P. Gronski, profesor národohospodářské fakulty technického Institutu v Petrohradě, Herrnritt, profesor university ve Vídni, W. Jelinek, profesor university v Kielu, Laferrière, profesor university ve Strassburku, Mestre, profesor university v Paříži, Märkine - Guetzévitch, profesor agrégé na université v Petrohradě, Negulesco, profesor university v Bukurešti, Pita mic, profesor university v Lublani, Scelle profesor university v Dijonu, Schmidt, profesor university v Bonnu, Stainof, profesor university v Sofii, Weyr, profesor university v Brně, White, profesor university v Chicagu.

Na sjezdu, konaném v říjnu tohoto roku v budově právnické fakulty Pařížské, provedena rozprava o Kelsonově referátu který týkal se právních sankcí zásad konstitučních a o referátu Jézeově o právním významu veřejných svobod. Obě rozpravy budou Institutem publikovány.

Na pořadu příštího sjezdu (v červnu 1929) jsou rozpravy o těchto referátech:

Valeur théorique et pratique des principes de la séparation des pouvoirs et son application dans le droit public des Etats modernes. — (Rapporteur: M. Redlich.)

La portée des règles de droit constitutionnel pour la conclusion et la ratification des traités internationaux. — (Rapporteurs: MM. Politis et Schücking.)

La crise des Gouvernements représentatifs et parlementaires dans les démocraties modernes. — (Rapporteurs: MM. Barthélemy et Lawrence-Lowell.)

La question de referendum et l'initiative populaire. — (Rapporteurs: MM. Fleiner, Garner, Kelsen, Thoma.)

Le rôle politique des commissions parlementaires. — (Rapporteurs: MM. Barthélemy, Kaufmann, Merkl et Rolland.)

Právě skončený sjezd Institutu prokázal v pravdě mezinárodní ráz a vysokou vědeckou hodnotu Institutu. Významem jeho členů a důležitostí předmětů, kterými se obírá, stal se Mezinárodní ústav pro veřejné právo skutečným ústředím pro vědu veřejného práva v Evropě a Americe. F. W.

(Používání státního jazyka ve státních podnicích.) Pokud mluví se o jazyku státním, míní se tím u nás ovšem jazyk československý, jenž jest přesně řečeno, vlastně „státním, oficiálním“ ve smyslu § 1, odst. 1. zákona ze dne 29. února 1920, č. 122 Sb. z. a nař.

Mezi státní podniky, jejichž administrativa má též teritoriální ohraničení, patří především státní lesy a statky. Podstatnou ovšem jest rozlišnost mezi vlastní administrativou a správou státních statků ustanovením jazykového zákona, pokud se týká podniků. § 1. jazykového zákona, pokud vymezuje prerogativy státního jazyka, není totiž ve své všeobecné platnosti nijak omezen ustanovením § 2., pokud se týče podniků. Pokud pak se vlastních státních statků týče, nejsou zahrnuty v ohledu jazykovém ani v těch resortech, na něž se jazykové nařízení (vládní nařízení ze dne 3. února 1926, č. 17 Sb. z. a nař.) vztahuje, neboť ministerstvo zemědělství jest v marginální rubrice, vytyčující rozsah platnosti tohoto nařízení, vynecháno.

Organisaci státních podniků a tudíž i státních lesů a statků upravil zákon č. 404 z roku 1922 a vl. nař. č. 206 z roku 1924. Bylo sice ustanoveno, že podniky mají býti vedeny na obchodním základě, státní správě však ponechán byl nejen vrchní dohled, nýbrž ústřední vedení státních statků bylo dokonce vřazeno do vlastní administrativy. Formu podniku vytvořuje především správní sbor, jehož předseda však i členové jsou zpravidla pragmatikálními úředníky.

Celá struktura těchto podniků dokazuje, že státní správě nešlo o pouhý výdělečný podnik, nýbrž též o státně politický čin, který by rozsáhlé územní komplexy podřídil její přímé ingerenci.

Smlouva saint-germainská ze dne 10. září 1919 mezi spojenci a Československem, kterou jsme svým podpisem plně akceptovali, má důležitá ustanovení ve prospěch menšin zvláště v § 7. Stát československý plně respektoval ustanovení mírové smlouvy i ve své ústavní listině. Zaručil zajisté alespoň „přiměřenou možnost“ (jak žádá ji smlouva saint-germainská) svým menšinám,

aby mohly používatí svého jazyka. Ačkoliv mírová smlouva žádá uplatnění se menšin před soudy („devant les tribunaux“), — ovšem doslovně vzato a na naše poměry přeneseno — zaručuje § 2. jazykového zákona rozsáhlou možnost užívání jazyka menšin i ve vlastní koleji správní. Je to ovšem přirozeno a patrně též mírovou smlouvou bylo ustanovení toto v tomto smyslu míněno.

Při tom však není dotčena nijak ingerence státní správy pro používání jazyka při vytvoření organismů s hlediska státu potřebných. Není zajisté ani třeba odvolávat se na § 8 jazykového zákona, jenž poukazuje na zvláštní ustanovení moci výkonné.

De lege ferenda nebyla by pro obor správy státních statků zajisté doporučení hodna nějaká analogie s územím soudních okresů při posuzování kvalifikovanosti používání menšinového jazyka, neboť činilo by zajisté obtíže, zda má být považována za správní jednotku v ohledu tomto jednotlivé ředitelství či správa atd.

Sluší uvážiti, že přes to, že na státních statcích zaměstnání jsou ovšem jen porůznu i úředníci pragmatikální a v ústředí samém pak vesměs jen úředníci této povahy a správa vedena jest instančně jako v jiných úřadech není zde přece naprostá obdoba. Podniky vedeny jsou úplně ve státní režii, důležitou součástí vedení jest materiální zisk podnikatele (státu) a není zde oně přirozené dvojstranné vyrovnanosti mezi suverenitou státu a nezadatelnými přirozenými občanskými právy jeho obyvatelů. Jazyková práva menšin podle přirozeného stavu věci i podle striktního ustanovení zákona budou záležitosti především v tom, aby státní orgány přijímaly podání v jejich jazyku a případně i v témže jazyku vyřizovaly. Nehledě k tomu, že pojem správy státního podniku nekryje se plně s představou úřadu, jest jisto, že při správě podniku myslí se na funkci jeho „správy“ právě v nejužším, čistě obchodním smyslu, nezávisle od funkce administrativně-pečovatelské.

Problém používání jazyka menšiny může se v konkrétním případě omezovati na otázku, jaké řeči jest použití v korespondenci s tou kterou stranou resp. zájemcem, náležejícím k jinonárodní menšině. Též v tomto případě jedná se o úřadování v mezích kompetence toho kterého distriktu státních statků a nelze ani tu uznati na nějaké omezení v neprospěch prerogativ státního jazyka. Z důvodů vhodnosti však zajisté ponechává se zde jistá volnost v zájmu nerušeného úřadování. V celku nutno však trvati na tom, že není pro obor správy státních lesů a statků nijakých zákonných důvodů pro eventuelní dvoj-
jazyčnost v duchu jazykového zákona.

V úvahu u státních statků bude přicházeti, zda použití jest způsobu dvoj-
jazyčného úřadování na př. při sdělávání různých smluv, pokud jedná se o to v distriktech převážně obývaných národností, již pokládáme v našem státě za menšinu. Zde třeba přihlížeti k možným komplikacím, neboť znám jest na př. případ, že domáhal se církevní úřad dvoj-
jazyčnosti při sdělávání smluv, na kterých měl přímý zájem. Ke státním statkům (resp. k jejich správě) byl vázán poměrem patronátním, takže o určitých záležitostech musll spolupracovati příslušný církevní objekt s ředitelstvím státních statků. Z pojmu patronátu, ale především z nynějšího jeho praktického posuzování se podává, že jest tu analogie s reálním závazkem, lpícím na podstatě statkové (viz judikaturu o patronátech), jež vystupuje na venek i při mnohosti patronátních poměrů nerušeně jako jednotný organismus reprezentovaný svým majitelem.

Podnik vyžaduje nezbytně ústředního a jednotného řízení a není zajisté pochyby, že takovéto potřeby má i podnik státní.

Netýká se tudíž odstavec 2. článku 44 jazykových nařízení státních statků i když nastanou případy, že na teritoriu jednotlivých distriktů ústřední správě podléhajících jedná se nepochybně o ústavy, sloužící náboženským účelům, jak tomu bylo i v uvedeném případě. Ostatně z odstavce 1. téhož článku se dá snadno dovoditi, že ratio legis vztahuje se jediné na osvětové instituce, podléhající přímo administrativě (úřady státní). Jest slibováno vydání zvláštních nařízení ministerstvem školství a národní osvěty, kterážto dosud

nevyšla. Nelze ovšem de lege ferenda nijak předbíhati jejich rozsahu, ale sotva lze věřit, že by se nějak dotýkala též státních podniků podle nynějšího právního stavu.

Rozhodujícím tudíž zůstává, že není nijakého právního podkladu k vymáhání si nějakého nároku na dvojjazyčnost při jakémkoliv jednání nebo vyřizování u státních statků jakožto jedné kategorie státních podniků.

Jisto jest, že velmi mnohé důvody vynucují si v jednotlivém případě použití jiného jazyka než státního a tu jest právě na obratnosti režie státního podniku, aby posoudil, zda tato okolnost jest žádoucí resp. nezbytná a ovšem především nevyvolaná jakýmkoliv diktátem.

Dr. Václav Štorkán.